

Příloha č. 1 k materiálu č.: 9/10

Počet stran přílohy: 27



MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

**KONCEPCE
ROZVOJE VEŘEJNÝCH KNIHOVNICKÝCH A INFORMAČNÍCH
SLUŽEB V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI NA LÉTA 2014–2020
(Koncepte knihovnictví)**

Zpracoval:

Odbor územního plánování, stavebního řádu a kultury Krajského úřadu Moravskoslezského kraje
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace

1.	Úvod	3
2.	Systém knihoven v České republice	4
3.	SWOT analýza VKIS v Moravskoslezském kraji	4
3.1	Silné stránky	4
3.2	Slabé stránky	5
3.3	Příležitosti	5
3.4	Hrozby	6
4.	Současný stav poskytování VKIS v Moravskoslezském kraji	6
4.1	Krajská knihovna (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě)	7
4.2	Knihovny zřizované městy a obcemi	7
4.3	Specializované knihovny a knihovny se specializovanými knihovními fondy	8
5.	Zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji	10
5.1	Systém podpory regionálních funkcí	10
5.2	Koordinační úloha Národní knihovny ČR	10
5.3	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	11
5.4	Regionální funkce knihoven a standardy pro jejich výkon	12
5.5	Podpora z rozpočtu kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v MSK	13
5.6	Ocenění Knihovna roku	13
6.	Strategická vize rozvoje knihovnictví v Moravskoslezském kraji	15
7.	Návrhy cílů a opatření	16
7.1	Digitalizace knihovních fondů, ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví	16
7.2	Přístup k informačním zdrojům a službám knihoven	16
7.3	Podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti	17
7.4	Rovný přístup ke službám knihoven	18
7.5	Kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven	19
7.6	Rozvoj lidských zdrojů	19
7.7	Regionální funkce knihoven	20
8.	Finanční zajištění rozvoje VKIS v MSK (2005-2020)	21
8.1	Vývoj financování regionálních funkcí knihoven v období 2005-2013	21
8.2	Financování regionálních funkcí knihoven na období 2014-2020	22
8.3	Dotační programy MK ČR na podporu rozvoje VKIS:	23
9.	Závěr	23
	Legislativní rámec:	24
	Seznam použitých zkratk:	26
	Seznam krajské a pověřených knihoven v Moravskoslezském kraji s internetovými kontakty	27

***Samotná existence knihoven poskytuje nejlepší důkaz,
že civilizace má ještě budoucnost.***

T. S. Eliot

1. Úvod

Knihovny jsou instituce, které se tradičně po tisíciletí zabývají shromažďováním, zpracováním, uchováváním, ochranou a zpřístupňováním publikovaných dokumentů v jakékoli formě, včetně uchovávání historických fondů, jako nedílné součásti kulturního dědictví.

Knihovny v České republice tvoří hustou síť 6 300 knihoven a jejich poboček, která pokrývá téměř všechny obce a města a jejíž služby využívá 40 % dospělé populace a většina dětí a mládeže. Jsou tak nejnavštěvovanějším kulturním zařízením s 24,3 mil. návštěvníků ročně. Sféra veřejných služeb a tedy i oblast knihovnictví prochází v posledních letech velkou proměnou, mění se společenské prostředí, prohlubuje se globalizace. Role moderních technologií a přístupy obyvatelstva k informačním službám i produktům mají vliv na pojetí knihovnické práce i nabídku služeb knihoven.

Služby knihoven jsou základní veřejnou službou a jako neziskové organizace jsou chápány jako služby v obecném zájmu. Stejně jako v ostatních zemích Evropské unie je snahou knihoven zajistit vysoce kvalitní a dostupné služby založené na univerzálnosti, dostupnosti a kvalitě. Předpokladem pro rozvoj knihovnictví nejen ve světě, ale také v České republice je celostátně koordinovaná spolupráce. Žádná knihovna není schopna plně uspokojovat potřeby uživatelů a zároveň efektivně a hospodárně využívat prostředky z veřejných zdrojů.

Knihovny nabízejí své služby ve stále vyšší kvalitě, posiluje se jejich důvěryhodnost, budují svou dobrou pověst. Pokračující změny jsou provázány stále sofistikovanějšími metodami v oblasti managementu a marketingu při poskytování služeb a přístupu k uživatelům.

Koncepce rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb MSK na léta 2014–2020 vychází ze základního strategického dokumentu predikující rozvoj našeho regionu Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009-2020 a navazuje na celostátní Koncepti rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven, dále na Koncepti rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v MSK na léta 2009–2012 a na Koncepti podpory kultury v Moravskoslezském kraji na období 2014-2020.

Předkládaná Koncepce knihovnictví má za cíl systémovou podporu všech knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby (dále VKIS) na území Moravskoslezského kraje jako institucí, které jsou součástí širší kultury.

2. Systém knihoven v České republice

Díky prvnímu knihovnímu zákonu z roku 1919 u nás vznikla hustá síť veřejných knihoven. Dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)¹ tvoří současný systém knihoven v ČR:

1. knihovny zřízené Ministerstvem kultury ČR – Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna v Brně a Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana,
2. krajské knihovny zřízené příslušným orgánem kraje,
3. základní knihovny zřízené příslušným orgánem obce nebo jiným zřizovatelem,
4. specializované knihovny.

Národní knihovna ČR je centrem systému knihoven. Provozuje rozsáhlé systémy a databáze celostátního významu, například Souborný katalog, Českou národní bibliografii, Jednotnou informační bránu, Národní digitální knihovnu a plní další ústřední funkce. Odpovídá za trvalé uchování a zpřístupnění dokumentů publikovaných na území České republiky.

Do roku 2001 zřizovalo MK 8 státních vědeckých knihoven, které ke dni 1. 7. 2001 převedlo do pravomoci krajských samospráv. Tímto byl zahájen proces vzniku krajské knihovny v každém kraji, završený dne 1. 5. 2002. Krajské knihovny tvoří významný prvek systému knihoven a jsou hlavním garantem dostupnosti VKIS ve svém kraji.

Základní knihovny provozované obcemi tvoří základní infrastrukturu pro zajištění dostupnosti VKIS všem obyvatelům ČR. V průběhu 90. let minulého století prošla velká část obecních knihoven a všechny okresní knihovny zásadní systémovou změnou. Knihovny financované státem byly převedeny pod zřizovatelskou pravomoc obcí. V rámci MK ČR zřízeném Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven vznikla síť 106 knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, která vedle krajských knihoven poskytuje servis a podporu knihovnám v menších obcích.

Specializované knihovny vykonávají koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti pro knihovny v rámci své specializace (např. Národní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Knihovna AV ČR, Ústav zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního muzea, Pedagogická knihovna J. A. Komenského apod.).

3. SWOT analýza VKIS v Moravskoslezském kraji

3.1 Silné stránky

- široká dostupnost knihoven téměř ve všech obcích kraje,
- rovný a svobodný přístup k informacím bez bariér,
- přístup ke službám knihoven pomocí technologií v režimu 7/24,
- narůstající zájem o služby knihoven,
- kulturní a vzdělávací aktivity pro veřejnost, podpora čtenářství a volnočasových aktivit,
- pestrá nabídka aktivit pro všechny věkové kategorie občanů,

¹ Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)

- knihovna jako neutrální prostor a bezpečné a ideologicky neutrální místo,
- prostor pro setkávání pro všechny včetně osob ohrožených sociální inkluzí,
- nabídka univerzálního fondu s různorodými médii,
- poskytování informačních technologií podporující automatizovaný přístup ke službám, plošné zavádění webových stránek a on-line katalogů jako virtuálního prostoru umožňujícího přístup ke knihovním fondům a službám,
- systematická a kvalitní práce s uživateli, výchova dětských čtenářů, podpora čtenářství dětí a mládeže,
- téměř stoletá tradice knihovnictví,
- kvalifikované týmy odborných pracovníků,
- zájem obyvatel kraje o služby knihoven, jejich fondy,
- využívání vícezdrojového financování,
- instituce s dlouholetou tradicí úzce spolupracující at' už v lokálním, regionálním či celostátním měřítku,
- významná podpora ze strany zřizovatele – MSK.

3.2 Slabé stránky

- nevyrovnané prostorové zajištění činnosti knihoven,
- rychle zastarávající vybavení knihoven v oblasti ICT,
- nedostatečný počet pracovníků v knihovnách omezující rozvoj služeb knihoven,
- nepříznivá ekonomická situace v obcích kraje limitující objem finančních prostředků pro knihovny,
- nedostatečné využívání možností marketingu a public relations,
- nízká komunikace s okolními subjekty ovlivňující činnost knihoven (stakeholders),
- neadekvátní podoba, prostory a prostředí knihoven,
- nízké finanční ohodnocení pracovníků,
- fyzické a psychické bariéry čtenářů při využívání služeb knihoven.

3.3 Příležitosti

- vývoj nových technologií umožňující rozvoj nových moderních služeb,
- rychlý rozvoj mobilních technologií,
- přístupnost ke službám v režimu 7/24,
- přístup k unikátním fondům pomocí digitálních technologií,
- prohloubení spolupráce s dalšími knihovnami a neziskovými organizacemi,
- rostoucí zájem o celoživotní vzdělání, spolupráce s U3V (univerzity třetího věku),
- posílení role knihoven jako komunitních a vzdělávacích center,
- schopnost poskytování kvalitních služeb komukoliv a kdykoliv,
- aktuální a kvalitní tradiční i digitální zdroje pro potřeby vzdělávání, osobního rozvoje, volného času i výzkumu,
- růst zájmu o jednoduchý a centrální přístup ke službám,
- rozšiřování personalizovaných služeb a služeb na míru,
- význam knihoven jako příjemného a neutrálního místa k setkávání a trávení volného času,
- dodržování standardizované úrovně služeb,
- rozvoj mezirezortní a mezinárodní spolupráce,
- schopnost pracovníků celoživotně se vzdělávat,
- aktivní asistence knihovníků při práci uživatelů s informačními zdroji,
- užší propojení knihoven s místní komunitou.

3.4 Hrozby

- poddimenzované financování knihoven a tlak zřizovatelů na snižování rozpočtu knihoven jako faktor poklesu rozsahu a kvality knihovnických a informačních služeb,
- rezignace na rozvoj služeb v důsledku dlouhodobého neřešení prostorové situace knihoven,
- konkurence dalších informačních a kulturních organizací při nedostatku financí,
- nezvládnutí kooperace s obsahově blízkými institucemi,
- nedostatek kvalifikovaných pracovníků v důsledku nízkého pracovního ohodnocení,
- zvyšující se fixní náklady (ceny energií, pronájmu prostor aj.),
- soudobá hodnotová orientace obyvatelstva,
- nevýhodná legislativa v oblasti autorských práv limitující rozvoj moderních služeb,
- pokles zájmu o tradiční služby knihoven,
- pokles zájmu škol o vzdělávací aktivity knihoven v důsledku legislativních změn,
- riziko ohrožení knihoven živelnými pohromami.

4. Současný stav poskytování VKIS v Moravskoslezském kraji

V současné době jsou VKIS v MSK poskytovány prostřednictvím široké sítě knihoven. Jejich počty a druhy znázorňuje následující tabulka.

	Typ knihovny	Počet
1	Krajská knihovna	1
2	Knihovny zřizované městy a obcemi	414
3	Knihovny muzeí a galerií	11
4	Archivní (knihovny archivů)	7
5	Administrativní (knihovny úřadů a soudů)	4
6	Lékařské knihovny	15
7	Školní knihovny (základních a středních škol) ²	441
8	Univerzitní a vysokoškolské knihovny	5
9	Informační střediska podniků a firem	28
10	Zámecké knihovny ³	4
11	Ostatní (knihovny jiných organizací)	5
	Celkem	935

Tabulka č. 1: Knihovny v Moravskoslezském kraji ⁴

² Školní knihovny – údaj převzat ze statistické ročenky Ministerstva školství – dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

³ Zámecké knihovny – údaj dle podkladů Národního památkového ústavu, územní odborné pracoviště Ostrava.

⁴ Údaje o počtu knihoven viz Adresář knihoven kraje. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/sluzby-pro-knihovny/adresar-knihoven-kraje/>. Mimo údajů o počtu školních a zámeckých knihoven. Stav z roku 2012.

4.1 Krajská knihovna (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě)

Krajská knihovna je pro veřejnost otevřenou vědeckou knihovnou s univerzálním knihovním fondem doplněným specializovanými fondy. Dle knihovního zákona⁵ je základní součástí systému knihoven. Je zřízena a financována krajem. Vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti. Je hlavním garantem dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb v Moravskoslezském kraji.

V rámci své náplně spolupracuje s Národní knihovnou ČR při zpracování národní bibliografie a souborného katalogu. Zpracovává a zpřístupňuje regionální databáze a nabízí přístup do mnoha elektronických informačních zdrojů. Spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti veřejných knihovnických a informačních služeb. Uchovává národní kulturní dědictví, zejména knižních fondů historické regionální literatury, periodik a tiskovin.

Krajská knihovna plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji. V rámci zajišťování regionálních funkcí se zabývá vzděláváním knihovníků, problematikou výměnných fondů, koordinací, kooperací, metodikou a kontrolou činností spojených s výkonem regionálních funkcí.

Kromě funkcí vyplývajících z postavení krajské knihovny plní MSVK funkci vědecké knihovny naplňováním odborných knihovnických a informačních služeb, např. poskytováním meziknihovnických výpůjčních služeb, prezenčních a absenčních výpůjčních, bibliografických a referenčních služeb, zprostředkováváním přístupu k elektronickým informačním zdrojům apod.

4.2 Knihovny zřizované městy a obcemi

V Moravskoslezském kraji je více než 400 knihoven zřizovaných městy a obcemi, vč. jejich poboček. Tato síť tvoří bohatou infrastrukturu pro zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb všem občanům kraje. Knihovny prošly značnými změnami, které byly mimo jiné iniciovány několika významnými programy. Pro modernizaci služeb byl významný Program podpory zajištění regionálních funkcí knihoven⁶. V rámci tohoto celostátního programu vznikla v kraji síť 15 knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí, které vedle krajské knihovny poskytují servis a podporu ostatním veřejným knihovnám v regionu. Dalším programem byl Program internetizace knihoven⁷ (PIK). Tento umožnil připojení knihoven k síti internet a následnou automatizaci knihovnických procesů.⁸

Zásadní oporou pro další rozvoj knihovnictví byl vznik Regionálních funkcí knihoven, které byly zavedeny od roku 2002 v souladu s usnesením vlády.⁹ Od 1. ledna 2005 přešlo financování těchto funkcí na jednotlivé kraje. Výkon regionálních funkcí je jednoznačně orientován na podporu a rozvoj knihoven i v těch nejmenších obcích, zvyšování odbornosti pracovníků knihoven a zpřístupňování a sdílení informačních zdrojů. Program se stal nedílnou součástí působení knihoven v celé České republice.

⁵ Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), § 11.

⁶ Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven [online]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/PodporaFinProg.htm

⁷ Program internetizace knihoven [online]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISKinternet.htm>

⁸ Program byl ukončen v roce 2012.

⁹ Usnesení Vlády České republiky ze dne 16. 1. 2002 č. 68.

Na kvalitu knihovnických služeb je zaměřen Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu knihovnických a informačních služeb knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi a kraji (tzv. Standard pro dobrou knihovnu¹⁰).

Veřejné knihovny se tak staly moderními informačními institucemi. Metodická pomoc veřejným knihovnám je poskytována krajskou knihovnou a knihovnami poskytujícími regionálních funkce.

V pěti knihovnách pracují informační centra knihoven, která plní funkci regionálních informačních center – poskytují základní faktografické informace o organizacích, institucích, podnicích a sdruženích v regionu a informace o kulturním, sportovním a společenském dění ve městě. Podporují propagaci města a místa.

Obce s počtem obyvatel	Počet knihoven vč. poboček
1–500	54
501–1000	71
1001–3000	117
3001–5000	29
5001–10 000	40
10 001–20 000	6
20 001–40 000	36
nad 40 000	61
Celkem	414

Tabulka č. 2: Počty knihoven dle lidnatosti obce

4.3 Specializované knihovny a knihovny se specializovanými knihovními fondy

Knihovny muzeí a galerií

Knihovny muzeí a galerií nabízejí uživatelům specializované fondy. Jsou zde zahrnuty sbírky tištěných historických fondů, odborné literatury daného profilu muzea či galerie, regionální literatura a také další dokumenty – fotografie, plakáty, katalogy výstav apod. Díky postupnému zavádění automatizovaných knihovních systémů a zveřejňování informací o sbírkách na internetu se tyto knihovny stále více otevírají veřejnosti. V současné době je v Moravskoslezském kraji evidováno 10 muzejních a 1 galerijní knihovna. Tyto knihovny spolupracují s knihovnou Uměleckoprůmyslového musea v Praze. Metodická pomoc je poskytována touto knihovnou a MSVK.

Archivní knihovny (knihovny archivů)

Jde o speciální knihovny, které jsou součástí archivních institucí. Uchovávají především knihovní fond dokumentární povahy (dokumenty vzniklé činností institucí). V Moravskoslezském kraji působí při archivech 7 knihoven.

¹⁰ Standard pro dobrou knihovnu [online]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/bench/Standard_pro_dobrou.pdf

Administrativní knihovny (knihovny úřadů a soudů)

Jsou budovány při úřadech státní správy a samosprávy a soudech. Jde o odborné knihovny se specializovaným fondem, zpravidla neveřejného charakteru. V kraji jsou evidovány 4 administrativní knihovny.

Lékařské knihovny

Shromažďují odborné fondy z oblasti medicíny a příbuzných věd. Slouží přednostně potřebám lékařů a zdravotních pracovníků. Tyto knihovny poskytují knihovnicko-informační služby pro odbornou i laickou veřejnost a spolupracují s Národní lékařskou knihovnou při budování oborových souborných katalogů a národní lékařské bibliografie. V současnosti působí v kraji 15 lékařských knihoven. Metodickou pomoc poskytuje lékařským knihovnám Národní lékařská knihovna v Praze a MSVK.

Školní knihovny (základních a středních škol)

Školní knihovny primárně slouží žákům, studentům a vyučujícím základních, středních, příp. vyšších odborných škol k informačnímu a dokumentačnímu zabezpečení vyučovacího procesu. Zpravidla mívají dvě samostatné části – knihovnu učitelskou a žákovskou. Mohou také sloužit veřejnosti. Podle statistiky Ministerstva školství za školní rok 2012/2013 působí v kraji 441 školních knihoven. Metodickou pomoc poskytuje školním knihovnám MSVK.

Univerzitní a vysokoškolské knihovny

Univerzitní knihovny jsou svými fondy a službami primárně určeny potřebám vysokých škol, jejich studentům a akademickým pracovníkům. Knihovní fond tematicky odpovídá základní profilaci fakult a ústavů vysokých škol. Kromě klasických tištěných dokumentů, které jsou stále základní složkou jejich fondu, jsou uživatelům zpřístupňovány elektronické informační zdroje, jejichž získávání je podporováno grantovými programy. Také režimy výpůjčky se podřizují potřebám a požadavkům různých kategorií uživatelů (akademických a neakademických pracovníků, studentů i veřejnosti). Specifika jednotlivých univerzitních knihoven jsou zahrnuta v jejich knihovních řádech. Metodicky vysokoškolským knihovnám pomáhá Asociace vysokých škol ČR a MSVK.

Informační střediska podniků a firem

Jde převážně o technické knihovny a informační centra výrobních podniků a firem. Zpravidla se jedná o neveřejné knihovny, které poskytují knihovnické a informační služby zaměstnancům daných podniků.

Zámecké knihovny

Zámecké knihovny jsou svou povahou velmi specializované sbírky. Jde převážně o knihovny budované šlechtickými rody nebo jednotlivci pro soukromé účely. Jsou trvale uloženy ve šlechtických sídlech, případně depozitářích. Jedná se zpravidla o neveřejné knihovny. V současné době jsou evidovány 4 zámecké knihovny, které zahrnují nejen kmenové fondy, ale také tzv. svozové knihovny z jiných objektů, příp. deponované sbírky. Knihovní fond zámeckých knihoven spravuje Knihovna Národního muzea, která těmto knihovnám poskytuje také metodickou pomoc.

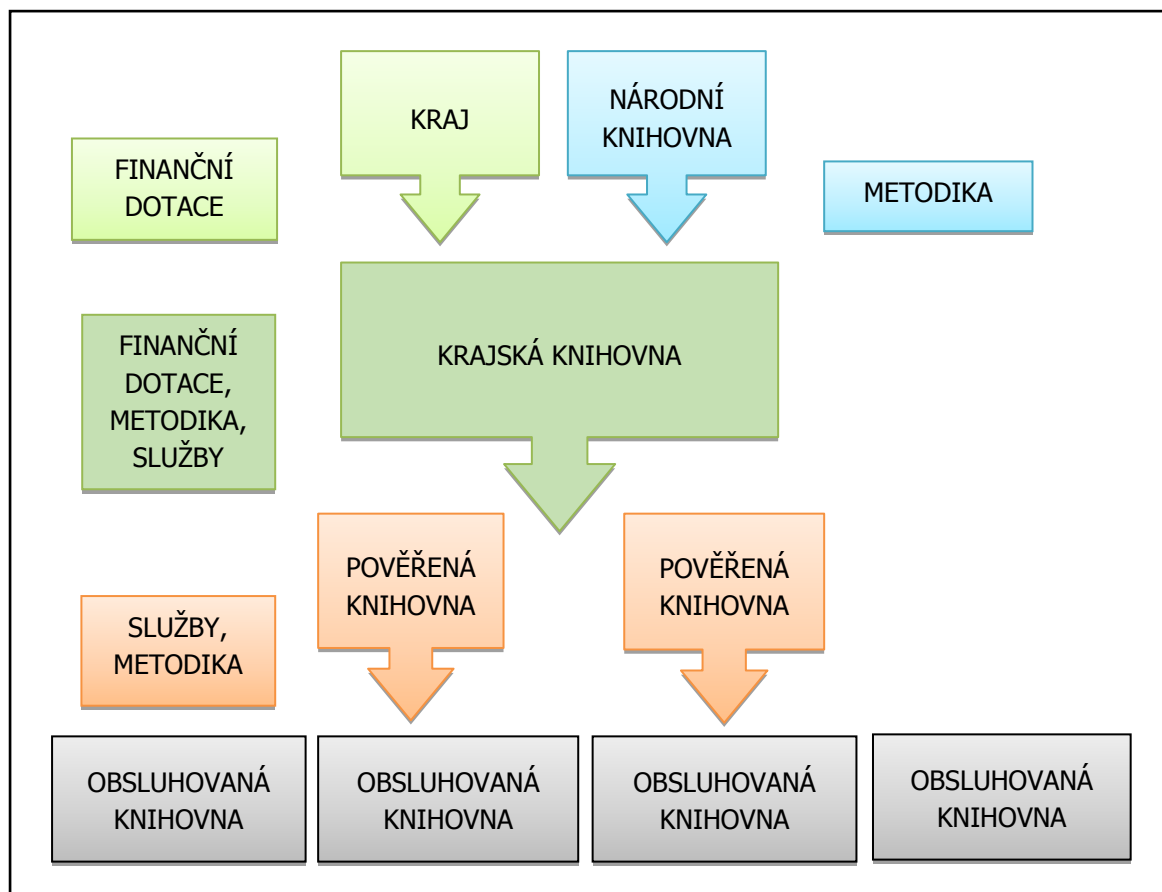
Ostatní (knihovny jiných organizací)

V kategorii ostatní knihovny jsou zahrnuty např. knihovny sdružení a církevních organizací. Metodickou pomoc těmto knihovnám poskytuje MSVK.

5. Zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji

5.1 Systém podpory regionálních funkcí

Každá veřejná knihovna se může zapojit do krajského systému, jehož stavební prvky jsou znázorněny diagramem:



Obrázek č. 1: Diagram zapojení do krajského systému

5.2 Koordinační úloha Národní knihovny ČR

Národní knihovna ČR jako centrum systému knihoven¹¹ zabezpečuje celostátní koordinační a metodickou roli pro poskytování regionálních funkcí knihoven a vyhodnocuje jejich plnění.

Průběžně:

- sleduje průběh a vývoj regionálních funkcí knihoven i jejich výsledky, resp. dopad na úroveň poskytovaných služeb knihoven,
- analyzuje vývoj, označuje obecné trendy a navrhuje řešení obecně se vyskytujícími problémů a spolu s krajskými knihovnami je v rámci sekce Sdružení knihoven řeší,

¹¹ § 9 odst. 2, především písm. g) zákona č. 257/2001 Sb. v platném znění

- v rámci sekce Sdružení knihoven pro regionální funkce pořádá minimálně 2x ročně poradu krajských metodiků zodpovědných za výkon regionálních funkcí knihoven v kraji a každé dva roky celostátní seminář k problematice regionálních funkcí knihoven,
- provozuje samostatnou sekci webové stránky KI NK ČR zaměřenou speciálně na problematiku regionálních funkcí knihoven¹²,
- zpracovává a vydává výroční zprávy o plnění regionálních funkcí krajských knihoven, poskytuje je MK ČR, krajským knihovnám, Radám krajů a odborům kultury krajských úřadů a zveřejňuje na webové adrese,
- na požádání zpracovává odborné posudky a expertizy jak pro knihovny tak i jejich zřizovatele včetně krajů (krajských úřadů),
- poskytuje konzultační služby.

5.3 Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě je veřejnou vědeckou knihovnou s univerzálním knihovním fondem. Je krajskou knihovnou dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovního zákona). Je sama poskytovatelem regionálních služeb knihovnám v kraji. Každoročně zpracovává zprávu o výkonu regionálních funkcí v kraji a spolupracuje s Národní knihovnou ČR.

Jako příspěvková organizace kraje je napojena na rozpočet Moravskoslezského kraje. Kraj je dominantním příspěvatelem na její provoz, odbornou činnost a kontroluje její hospodaření.

Vybrané ekonomické ukazatelé MSVK V Ostravě jsou uvedeny v následující tabulce.

Celkové náklady	38 754 tis. Kč
Celková výše příspěvku	35 295 tis. Kč
% mzdových a sociálních nákladů z celkových nákladů	63,65 %
Výnosy z vlastní činnosti	2 619 tis. Kč
Počet zaměstnanců k 31. 12. 2013 (přepočtený)	69,63
Počet poboček (vč. sídla organizace)	1 + 6 skladů
Stav knihovního fondu	1 125 593
Počet výpůjček	543 125
Počet registrovaných uživatelů	10 123
Počet fyzických návštěvníků / Počet virtuálních návštěvníků	160 735/646 786
Počet výchovně vzdělávacích a doplňujících kulturních akcí	136
Počet publikací vydaných MSVK v r. 2013	4 + 17 elektronických
Počet budovaných databází (včetně katalogu)	8
Vynaložený náklad na jednoho fyzického návštěvníka	241,11 Kč
Vynaložený náklad na jednoho návštěvníka (vč. virtuálních)	47,99 Kč

Tabulka č. 3: Vybrané ukazatele MSVK za rok 2013

¹² Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

Významné pro další rozvoj MSVK jsou výměna zkušeností a zapojení vědecké knihovny do národních a mezinárodních profesních struktur. Řada odborníků MSVK je zapojena v poradních orgánech, odborných sekcích a komisích v ČR.

V současnosti je MSVK členem:

- Sdružení knihoven ČR (SDRUK),
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP),
- Virtuální polytechnická knihovna (VPK),
- Asociace evropských vědeckých knihoven (LIBER).

5.4 Regionální funkce knihoven a standardy pro jejich výkon

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny odpovídají za koordinaci a spolupráci knihoven při realizaci veřejných knihovnických a informačních služeb, poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb. Jsou zajišťovány od roku 2002, zprvu jako dotační program Ministerstva kultury, po novele zákona č. 243/2000 Sb. (zákon o rozpočtovém určení daní) bylo financování regionálních funkcí převedeno na kraje. Dne 22. 11. 2007 byly usnesením zastupitelstva Moravskoslezského kraje č. 20/1781 schváleny Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji (dále jen „Zásady“). Jednalo se o rozpracování Metodického pokynu Ministerstva kultury ČR¹³ v krajském měřítku formou doporučení standardů pro výkon regionálních funkcí.

Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry poskytovaných služeb. Při jejich aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifikům jednotlivých krajů a jejich regionů. Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň plnění regionálních funkcí krajskými a pověřenými knihovnami v následujících oblastech:

- poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů,
- statistika knihovnických činností,
- vzdělávání knihovníků, semináře a porady,
- tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce,
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů,
- nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce,
- servis automatizovaného knihovního systému.

V Moravskoslezském kraji působí cca 400 knihoven poskytujících veřejné knihovnické a informační služby, které jsou specifikovány v knihovním zákoně a musí tedy poskytovat statistické údaje o své činnosti dle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Kromě regionálních funkcí vymezených standardem vykonává krajská knihovna a jí pověřené knihovny další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb. Informace a data o činnosti knihoven jsou sledována ve vazbě na statistické výkaznictví. Průběžné výsledky činnosti knihoven jsou obsaženy v každoročních zprávách „Roční zpráva hodnocení výkonů regionálních funkcí“ a „Rozbor činnosti vybraných knihoven poskytujících VKIS v MSK“.

¹³ V roce 2005 vydalo MK ČR dokument Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí a jejich koordinace na území České republiky.

5.5 Podpora z rozpočtu kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v MSK

Podpora ze strany kraje je zaměřena především na naplnění základních cílů regionálních knihoven v jejich struktuře:

- zajištění všeobecné dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb občanům kraje,
- vyrovnání rozdílu v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí,
- odstranění nežádoucích diferenciací v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony kraje,
- zajištění dostatečné kvality poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb v souladu s oborovými standardy,
- podpora účelné dělby práce a koordinace odborných činností knihoven,
- efektivní využití veřejných finančních prostředků.

O celkovém objemu finančních prostředků na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven každoročně rozhoduje zastupitelstvo kraje na svém zasedání v rámci schvalování rozpočtu Moravskoslezského kraje na kalendářní rok. V rozpočtu kraje na tento účel je každoročně vyčleněna finanční částka formou účelového příspěvku na provoz Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě a další částka na neinvestiční účelové dotace pro 15 pověřených knihoven.

Výši dotace pro jednotlivé pověřené knihovny propočítává dle čl. VII. Zásad Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a návrh předkládá poskytovateli podpory. Rozdělení finančních prostředků pro jednotlivé pověřené knihovny je pak schváleno zastupitelstvem Moravskoslezského kraje (tabulka č. 5).

5.6 Ocenění Knihovna roku

Speciální pozornost MSK věnuje podpoře knihovnictví a služeb čtenářům v malých obcích a vesnicích kraje. Každoročně je v rámci krajského kola soutěže Vesnice roku udělován Diplom za vzorné vedení knihovny spojený od roku 2010 s finanční odměnou 25 000,- Kč. Udělení diplomu je významným oceněním a vyjádřením veřejného uznání za úsilí a rozvoj knihovnických služeb a čtenářství v obci. Vítěz z kraje zároveň postupuje do celostátní soutěže Knihovna roku, kde ocenění na republikové úrovni uděluje Ministerstvo kultury ČR.

Rok	Diplom za vzorné vedení knihovny	Odměna v Kč
2008	ŘEPIŠTĚ	0
2009	SOBĚŠOVICE	0
2010	ŘEPIŠTĚ	25 000
2011	RADKOV	25 000
2012	OSTRAVICE	25 000
2013	ŽABEŇ	25 000

Tabulka č. 4: Diplom za vzorné vedení knihovny

Nově se plánuje zavést ocenění pro nejlepší knihovnu nebo její pobočku v MSK, popř. zvláštní uznání pro jednotlivce-knihovníka/knihovnici MSK ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě v souladu se schválenou Konceptí knihovnictví. Pravidla oceňování a udělování stanoví zastupitelstvo kraje nebo rada kraje.

IČ	Název organizace	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
66185033	Městská knihovna Bruntál	1.575.000	1.641.000	1.640.000	1.584.000	1.654.000	1.659.000	1.686.000
00296538	Město Brušperk	272.000	282.000	284.000	288.000	298.000	301.000	308.000
47999748	Místní knihovna Dobrá	168.000	174.000	175.000	177.000	184.000	185.000	189.000
47999721	Městská knihovna Frýdek-Místek, p.o.	939.000	955.000	975.000	970.000	965.000	971.000	995.000
47999811	Městská knihovna Frýdlant nad Ostravicí, p.o.	224.000	232.000	232.000	235.000	262.000	264.000	270.000
00601250	Městská knihovna Havířov	868.000	893.000	890.000	891.000	880.000	877.000	892.000
00300080	Obec Holasovice	466.000	482.000	482.000	490.000	507.000	492.000	502.000
71237895	Městská knihovna a informační centrum Hradec nad Moravicí, p.o.	422.000	437.000	438.000	462.000	478.000	463.000	472.000
00306355	Regionální knihovna Karviná	1.182.000	1.220.000	1.203.000	1.209.000	1.230.000	1.236.000	1.252.000
47998261	Městské kulturní středisko Nový Jičín, p.o.	2.381.000	2.498.000	2.494.000	2.501.000	2.602.000	2.613.000	2.658.000
00318574	Knihovna Petra Bezruče v Opavě, p.o.	1.619.000	1.673.000	1.674.000	1.690.000	1.746.000	1.754.000	1.791.000
00097586	Knihovna města Ostravy, p.o.	694.000	717.000	716.000	724.000	748.000	752.000	786.000
00846678	Městská knihovna Třinec, p.o.	1.065.000	1.105.000	1.105.000	1.080.000	1.115.000	1.099.000	1.115.000
00300870	Město Vítkov	323.000	333.000	333.000	338.000	349.000	351.000	357.000
47999781	Městská knihovna Vratimov, p.o.	166.000	173.000	174.000	176.000	182.000	183.000	187.000
Celkem pro obce:		12.364.000	12.815.000	12.815.000	12.815.000	13.200.000	13.200.000	13.460.000
00100579	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, p.o.	830.000	908.000	908.000	908.000	935.000	935.000	940.000
Celkem:		13.194.000	13.723.000	13.723.000	13.723.000	14.135.000	14.135.000	14.400.000

Tabulka č. 5: Poskytnutí účelových neinvestičních dotací pro pověřené knihovny z rozpočtu kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji v období 2008-2014

6. Strategická vize rozvoje knihovnictví v Moravskoslezském kraji

Strategie podpory a rozvoje knihovnictví v Moravskoslezském kraji vychází z centrální vize, kde klient říká:

„V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám bezplatně požadovanou službu“.

Tato myšlenka vyjadřuje, oč knihovny usilují:

- zpřístupňování veškerých publikovaných tištěných i digitálních dokumentů a informací pro potřeby celoživotního vzdělávání, výzkumu, volnočasových aktivit,
- prezentaci knihoven jako příjemného místa k setkávání a trávení volného času, jako prostoru pro vzdělávání a osobní rozvoj; představení četby především dětem a mládeži jako jednoduchého způsobu získávání informací, vzdělávání i zábavy; nabízení nejnovější literatury a informačních zdrojů,
- zabezpečení standardizované úrovně služeb, informačních zdrojů a přístupu k internetu všem zájemcům v kterékoli knihovně v kraji,
- seznamování veřejnosti se společenským a ekonomickým přínosem služeb poskytovaných na standardizované úrovni,
- zpřístupňování služeb knihoven bez jakýchkoliv bariér a jejich poskytování všem bez rozdílu sociálního a ekonomického postavení, vzdělání, věku, etnické či náboženské příslušnosti, bez ohledu na jakýkoliv handicap či omezení,
- odbornou vzdělanost a motivaci pracovníků s vysokou úrovní počítačové a informační gramotnosti, kteří budou uživatelům aktivně asistovat při práci s knihovními fondy a informačními zdroji.

Na základě zjištěných skutečností a poznatků jsou v krajské koncepci navrženy cíle a opatření v následujících oblastech:

1. Digitalizace knihovních fondů.
2. Přístup k informačním zdrojům a službám knihoven.
3. Podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti.
4. Rovný přístup ke službám knihoven.
5. Kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven.
6. Rozvoj lidských zdrojů.
7. Regionální funkce knihoven.

Cílem republikové i krajské koncepce je definovat a uvést do praxe podmínky pro komplexní služby knihoven v reálném i digitálním prostoru. Hlavní pozornost je soustředěna na využití informačních a komunikačních technologií ke koncipování nových služeb veřejnosti tak, aby kdokoliv nezávisle na tom, kde žije, měl k dispozici prostřednictvím své knihovny přístup ke všem zdrojům, informacím a službám, které nabízí systém knihoven ČR jako celek. Koncepce směřuje k tomu, aby se v populaci zvyšoval podíl těch, kteří aktivně využívají služby knihoven jako důležité složky infrastruktury znalostní společnosti.

Zajištění realizace celostátní koncepce je svěřeno především Národní knihovně ČR a Moravské zemské knihovně v Brně za podpory MK, MV a dalších orgánů veřejné správy.

Regionální rozměr v prosazování koncepce je především záležitostí krajských knihoven, které se opírají zejména o podporu zřizovatelů a na realizaci spolupracují s dalšími samosprávnými orgány a orgány státní správy, Národní knihovnou ČR a Moravskou zemskou knihovnou v Brně.

Důležitou podmínkou pro činnost knihoven je jejich prostorové, technické a finanční zajištění, které je u knihoven zřizovaných obcemi, kraji a státem hrazeno z veřejných zdrojů.

Moravskoslezský kraj je zřizovatelem MSVK v Ostravě od roku 2001. Od svého vzniku v roce 1951 je knihovna umístěna v nájemních prostorech a v provizorních podmínkách. Proto Moravskoslezský kraj dlouhodobě usiluje o získání vlastního sídla vědecké knihovny za podmínky zajištění vícezdrojového financování, zejména s finanční účastí státu.

7. Návrhy cílů a opatření

7.1 Digitalizace knihovních fondů, ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví

Cíl

Digitalizovat textové dokumenty a shromažďovat digitální dokumenty jako součást kulturního dědictví.

Návrhy opatření

- Pokračovat v budování Digitální knihovny Moravskoslezského kraje obsahující regionální dokumenty. Nadále spolupracovat s paměťovými institucemi MSK při výběru dokumentů k digitalizaci a digitalizované dokumenty zpřístupňovat v systému Kramerius, v rámci České digitální knihovny a poskytovat do Europeany.¹⁴
- Implementovat a propagovat výstupy projektu Digitalizace a ukládání dat (součásti multiprojektu e-Government MSK II. – VI. část výzvy), postupně kontrolovat cca 40.000 balíčků digitalizovaných dokumentů. Udržovat v chodu Krajskou digitalizační jednotku.
- Zajistit ukládání digitalizovaných dokumentů do certifikovaného dlouhodobého úložiště (předpoklad MSK).
- Publikovat v MSVK vybrané tituly regionální literatury formou elektronických knih (e-knihy).
- Zpřístupňovat elektronické informační zpravodaje obcí MSK na serveru MSVK.

Zajistí: MSVK, MK – dotační program VISK, MV a další orgány veřejné správy

7.2 Přístup k informačním zdrojům a službám knihoven

Cíle

Nabízet knihovnické služby uživatelům prostřednictvím Centrálního portálu českých knihoven, který bude rozhraním do služeb knihoven.

Podporovat doplňování a obnovu knihovních fondů.

Zlepšovat informovanost o informačních zdrojích knihoven. Prostřednictvím webových stránek a OPAC katalogů poskytovat „bezbariérový“ přístup sedm dní v týdnu, 24 hodin denně (7/24).

¹⁴ Europeana je internetový projekt souboru evropských digitálních knihoven s naskenovanými obrazy, knihami, filmy a archivy. Projekt vznikl z iniciativy Evropské komise.

Návrhy opatření

- Realizovat aktivity směřující k zapojení knihoven MSK do připravovaného Centrálního portálu českých knihoven.
- Podněcovat větší podporu budování kmenových fondů financovaných z rozpočtu zřizovatelů knihoven, usilovat o aktuální a živý knihovní fond. Snažit se o naplnění celostátního standardu 30–45 Kč/1 obyv./1 kalendářní rok. Postupně navyšovat procento obnovy knihovního fondu u knihoven zřizovaných obcemi (tabulka č. 6). Ze standardu „Tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů“ MP VKIS, článek č. 4 vyplývá, že roční obnova knihovního fondu má dosahovat 10% výše.

Knihovny	2014	2015	2016	2017
profesionální	4 %	5 %	6 %	7 %
neprofesionální	2 %	3 %	4 %	5 %

Tabulka č. 6: Obnova knihovního fondu

- Vytvářet regionální bibliografické databáze a databáze regionálních osobností.
- Podle článku 8 MP VKIS „Přístup k internetu a informačním technologiím“ zajišťovat přístup k informačním zdrojům. Zprostředkovávat uživatelům informace o využívání přístupu k dokumentům, a to jak verbálními, tak i neverbálními metodami (interaktivní nebo e-learningová výuka na webových stránkách knihoven, tutoriály i kurzy z oblasti výpočetní techniky).
- V rámci výkonu regionálních funkcí knihoven stabilizovat finanční a personální zajištění výkonu regionálních funkcí, zdůrazňovat nutnost vícezdrojového financování knihoven, mapovat spoluúčasť obcí na rozvoji knihoven.

Zajisti: knihovny MSK, MSVK, zřizovatelé a provozovatelé knihoven, MSK, obce, dotační program MK–VISK, SDRUK.

7.3 Podpora vzdělávání a čtenářské gramotnosti

Cíle

Podporovat úlohu knihoven jako přirozených center rozvoje občanských komunit a jejich kreativity, podporovat informační a občanské vzdělávání.

Zakotvit podporu zvyšování efektivního využívání knihoven ve školských vzdělávacích programech a v koncepci celoživotního učení.

Propagovat četbu zejména u dětí a mládeže a aktivně podporovat čtenářskou gramotnost realizací aktivit zaměřených na práci s knihou.

Návrhy opatření

- Zdůrazňovat význam knihoven v regionální infrastruktuře. Vytvářet materiální podmínky k rozvoji knihoven jako center neformálního celoživotního učení s cílem zvýšit schopnost občanů efektivně využívat informační zdroje. Odstraňovat digitální segregaci.
- Využívat potenciál knihoven pro organizaci vzdělávacích aktivit vycházejících z potřeb místní komunity, např. počítačové a informační gramotnosti, občanského vzdělávání, finanční gramotnosti.
- Spolupracovat v rámci veřejných a školních knihoven na poli informačního vzdělávání. Vzdělávat informační specialisty (pedagogy, školní knihovníky). Zpřístupňovat elektronické texty pro výuku

(e-learningové vzdělávání) ve školních knihovnách, umožňovat vzdělávání tutorů těchto kurzů včetně práce s technickými zařízeními.

- Propagovat a realizovat kvalitní projekty a aktivity k rozvoji čtenářství, zaměřené zejména na dětské „nečtenáře“, menšiny a sociálně vyloučené (s využitím výsledků výzkumů PISA¹⁵, PIRLS¹⁶). Rozvíjet vzdělávání orientované na informační bezpečnost na internetu a sociálních sítích. Vytvářet vhodné i kreativních prostory v knihovnách pro rodiče s dětmi, budovat hrací kouty a další zázemí.

Zajistí: knihovny v MSK, MSVK, MSK, obce, MK – dotační program Knihovna 21. Století

7.4 Rovný přístup ke službám knihoven

Cíle

Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, zdůrazňovat kritérium bezbariérovosti.

Knihovny profilovat jako přátelské k uživatelům a svými aktivitami zlepšující vzájemnou komunikaci a soužití občanů.

Usilovat o vyrovnávání rozdílů v šíři nabízených služeb v různých regionech.

Návrhy opatření

- Průběžně usilovat o naplňování Standardu VKIS dle článku 9 „Webová prezentace knihovny“. Zvláštní pozornost věnovat webovým prezentacím knihovny v souladu s pravidly tvorby přístupného webu s ohledem na potřeby zrakově a sluchově znevýhodněných uživatelů, uživatelů se sníženou hybností rukou nebo poruchami soustředění. Podporovat prezentaci knihoven na sociálních sítích.

Knihovny	2014	2015	2016	2017
Profesionální	100 %	100 %	100 %	100 %
Neprofesionální	70 %	75 %	90 %	100 %

Tabulka č. 7: Webové stránky knihoven

- Ve všech knihovnách zveřejňovat OPAC katalogy knihoven s cílem zlepšení dostupnosti a kvality služeb knihoven bez ohledu na lokalitu a velikost obce, a to v režimu 7/24. Cílem je dle MP VKIS, článku 10 „Elektronický katalog knihovny (OPAC) na internetu“ dosáhnout stavu, aby 100 % knihoven veřejných v obcích nad 500 obyvatel nabízelo elektronický katalog knihovny přístupný prostřednictvím dálkového přístupu.

Knihovny	2014	2015	2016	2017
Profesionální	90 %	92 %	95 %	100 %
Neprofesionální	45 %	50 %	60 %	70 %

Tabulka č. 8: OPAC katalogy knihoven

¹⁵ PISA (Programme for International Student Assessment) - mezinárodní výzkum v oblasti měření výsledků vzdělávání, je zaměřen na zjišťování úrovně kompetencí patnáctiletých žáků

¹⁶ PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) - zjišťuje úroveň čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku základní školy

- Optimalizovat systém meziknihovních výpůjčních služeb s cílem kooperativního využívání fondů. Nabízet MVS ve všech knihovnách.
- Zajišťovat rovný přístup pro uživatele knihoven se specifickými potřebami pomocí standardu Handicap Friendly, vytvářet a nabízet speciální fond pro osoby s postižením.
- Zlepšovat dostupnost služeb knihovny vhodným umístěním v obci a dostatečným prostorem pro uživatele v souladu s MP VKIS, a to článkem 5 „Umístění knihovny v obci“ a článkem 6 „Plocha knihovny určená pro uživatele“. Při výstavbách a rekonstrukcích respektovat kritérium bezbariérovosti budovy. Usilovat o naplňování standardu VKIS článku 3 „Provozní doba knihovny pro veřejnost“.

Zajistí: knihovny MSK, MSVK, MSK, obce, zřizovatelé a provozovatelé knihoven, dotační program MK – VISK, Knihovna 21. století.

7.5 Kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven

Cíle

Naplňovat a zavést do praxe nové standardy kvality VKIS.

Aplikovat metodiku ekonomických výzkumů návratnosti investic v knihovnách.

Podporovat šetření informačních potřeb obyvatel na národní a lokální úrovni a využívat je pro optimalizaci VKIS.

Podporovat marketingové aktivity při ověřování a zavádění služeb knihoven.

Návrhy opatření

- Iniciovat setkání zřizovatelů a provozovatelů knihoven. Aplikovat metodiku výpočtu návratnosti investic (ROI) na výkony v knihovnách MSK, a tím motivovat zřizovatele/provozovatele k lepšímu zajištění činnosti knihoven.
- Ve dvouletých cyklech provádět analýzu plnění Standardu pro dobrou knihovnu dle MP VKIS. Podporovat měření výkonu knihoven pomocí metody benchmarking. Využívat standardizované dotazníky zjišťování informačních potřeb a spokojenosti pro jednotlivé typy knihoven.
- Medializovat příkladové knihovny a přenášet příklady dobré praxe do ostatních knihoven kraje. Motivovat knihovny v kraji formou různých typů soutěží (o nejlepší knihovnu, webovou stránku, knihovníka).
- Podporovat celostátní i krajské knihovnické akce pro veřejnost ve spolupráci se SKIP, státní správou a samosprávou, SPOV a SMO (např. Noc s Andersenem, Vesnice roku, Týden knihoven). Využívat marketingové metody a metody public relations, spolupracovat s místními sdělovacími prostředky.

Zajistí: knihovny MSK, MSVK, obce, MSK- dotační program, zřizovatelé a provozovatelé knihoven MSK

7.6 Rozvoj lidských zdrojů

Cíl

Zvyšovat kvalifikační úroveň pracovníků knihoven s cílem adaptovat je na rychle se měnící odborné nároky knihovnické profese.

Návrhy opatření

- Průběžně zjišťovat v knihovnách požadavky na témata vzdělávání pro knihovníky v kraji a realizovat vzdělávací aktivity. Průběžně a podle možností akreditovat nejvýznamnější vzdělávací aktivity (např. e-learningový kurz Knihovnické minimum, rekvalifikační kurz), případně i další kurzy rozvíjející odbornost knihovníků. Sladit kurzy s požadavky Katalogu prací (kapitola 2.3.1 Knihovník) a Národní soustavou povolání. Naplňovat standardy VKIS v oblasti vzdělávání knihovníků.
- Spolupracovat s Ústavem bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě při přípravě vybraných vzdělávacích akcí, odborných konferencí, využívat při tom také zkušenosti zahraničních odborníků.
- Ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Národní knihovnou ČR se podílet na přípravě oborových standardů.

Zajistí: MSVK, knihovny MSK, MSK, obce, zřizovatelé a provozovatelé knihoven, dotační program MSK Regionální funkce knihoven, dotační programy MK VISK

7.7 Regionální funkce knihoven

Cíle celostátní

Podporovat automatizaci knihovnických procesů v knihovnách, omezovat rutinní práci ve prospěch zkvalitňování služeb uživatelům a návštěvníkům knihoven. Garantovat servis těchto systémů.

Zpřístupňovat základní informace o jejich činnosti prostřednictvím vlastních webových stránek, včetně vystavení on-line katalogů na webu, a tím umožnit uživatelům komfortní přístup ke službám v režimu 7/24.

Rozšířit úlohy knihovníků v elektronickém prostředí i v oblasti vzdělávání občanů, zvýšit pozornost novým metodám práce s uživateli a rozšiřování služeb v souladu s trendy a potřebami společnosti a daného regionu.

Docílit zvýšení prostředků na nákup knihovního fondu ve všech regionech, podporovat automatizované provádění revízi knihovního fondu.

Cíle regionální

Zajišťovat současnou síť veřejných knihoven a tím všeobecné dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb občanům v Moravskoslezském kraji.

Vyrovňovat rozdíly v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Odstraňovat nežádoucí diference v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony Moravskoslezského kraje.

Zajišťovat dostatečnou kvalitu a kontinuitu poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb (v souladu s oborovými standardy).

Podporovat účelnou dělbu práce a koordinovat odborné činnosti knihoven v kraji.

Garantovat průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.

Garantovat kvalifikační růst pracovníků knihoven v systému celoživotního vzdělávání.

Efektivně využívat veřejné finanční prostředky.

Návrhy opatření a postupy

Podrobněji - Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji ¹⁷

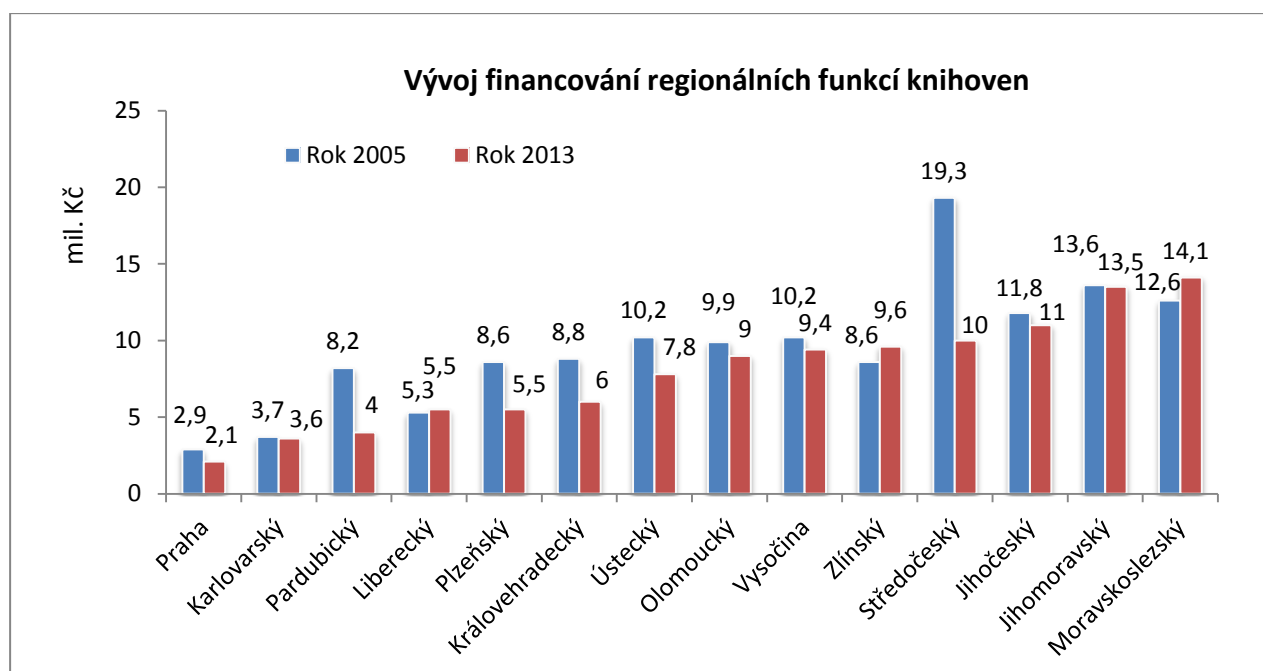
Zajistí: knihovny MSK, MSVK, obce, zřizovatelé a provozovatelé knihoven MSK, MSK - dotační program, SDRUK.

8. Finanční zajištění rozvoje VKIS v MSK (2005-2020)

8.1 Vývoj financování regionálních funkcí knihoven v období 2005-2013

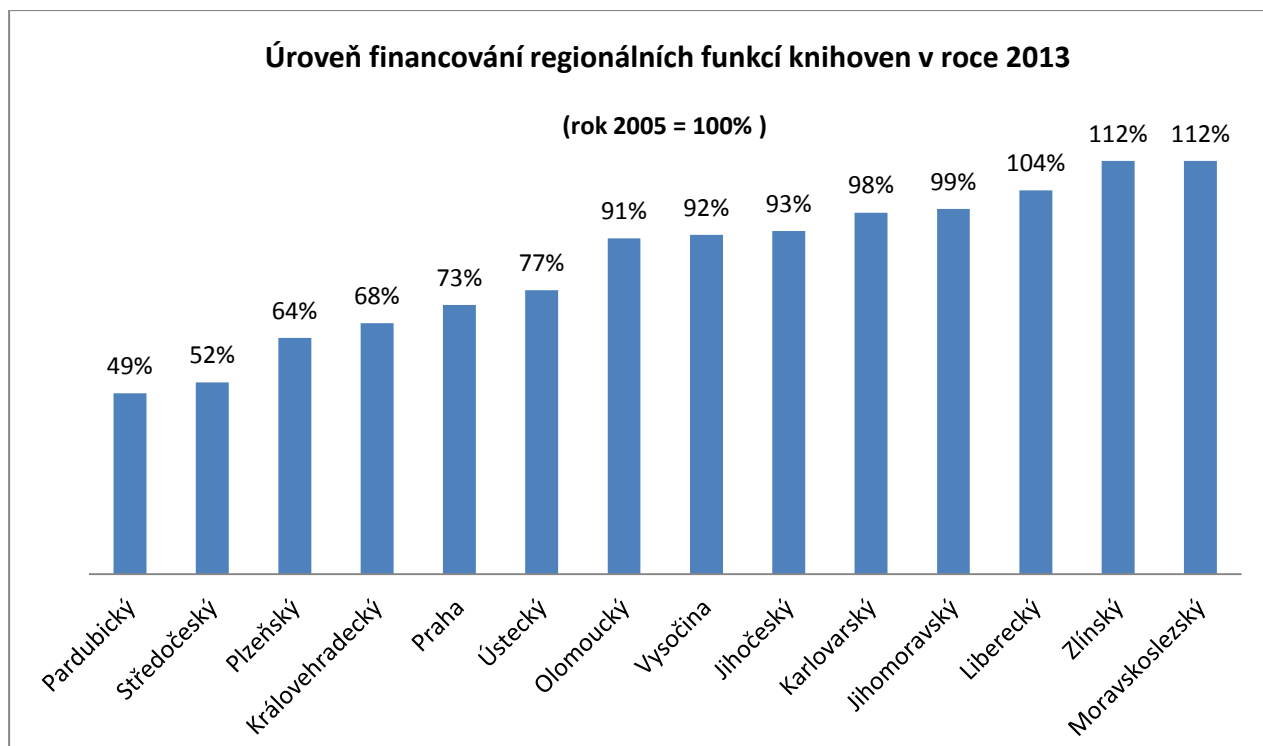
V roce 2005 byla z Ministerstva kultury ČR krajům na výkon regionálních funkcí knihoven rozdělena částka 133 mil. Kč. V roce 2013 poskytly kraje na výkon regionálních funkcí knihoven částku 127 mil. Kč. Moravskoslezský a Zlínský kraj patří v této oblasti mezi kraje, kterým se dařilo v uplynulém období udržet podporu na úrovni roku 2005, a to přes složitou ekonomickou situaci, zdražování knih, časopisů, periodického tisku, zvýšení sazby DPH, růst cen energií a inflaci.

Vývoj a úroveň financování regionálních funkcí knihoven po jednotlivých krajích ve srovnání s rokem 2005 je přehledně zobrazena v následujících tabulkách č. 10, č. 11:



Tabulka č. 9: Vývoj financování regionálních funkcí knihoven

¹⁷ Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zasady-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-v-moravskoslezskem-kraji-17049/>



Tabulka č. 10: Úroveň financování regionálních funkcí knihoven v roce 2013

8.2 Financování regionálních funkcí knihoven na období 2014-2020

Významnou roli budou hrát prostředky z rozpočtu samospráv, tzn. krajů a obcí, a to z dotačních programů Regionální funkce knihoven, Knihovna roku pro vítěze krajského kola soutěže Vesnice roku. Přímá podpora z rozpočtu kraje je směřována na příspěvek na provoz MSVK, reprodukci majetku a investiční činnost, k zajištění Digitální knihovny MSK a na zapojení MSVK do Centrálního portálu českých knihoven (CPK). Částky byly stanoveny kvalifikovaným odhadem vycházejícím z předchozích období. Pro období 2018-2020 se predikuje financování minimálně na úrovni roku 2017.

Předpokládá se zapojení mezinárodních finančních zdrojů, z nichž lze čerpat finanční prostředky na podporu knihoven (např. IOP, strukturální fondy EU, FM EHP/Norsko).

Finanční nároky na rozpočet -		v tis. Kč	2014	2015	2016	2017
Státní rozpočet (dotační programy MK):			500	500	500	500
Rozpočet MSK:			15 085	15 460	16 210	16 610
v tom:	Regionální funkce knihoven		14 400	14 750	15 500	15 900
	Vesnice roku – Diplom za vzorné vedení knihovny		25	50	50	50
	Digitální knihovna MSK		490	490	490	490
	Zapojení MSVK do CPK		120	120	120	120
	Knihovna/knihovník MSK		50	50	50	50
Celkem:			15 585	15 960	16 710	17 110

Tabulka č. 11: Finanční nároky na rozpočet

8.3 Dotační programy MK ČR na podporu rozvoje VKIS:

Finanční podpora rozvoje VKIS je zajišťováno ze státního rozpočtu zejména z kapitoly Ministerstva kultury ČR přímo nebo prostřednictvím dotačních programů pro knihovny (VISK, Knihovna 21. století, Česká knihovna). Počítá se rovněž se zdroji z Ministerstva vnitra a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, popř. z evropských zdrojů na vybrané aktivity.

Program MK	v tis. Kč				
	2011	2012	2013	2014	2015 *
VISK	60 000	46 051	39 600	39 786	0
Knihovna 21. století	2 200	2 000	1 988	2 445	0
Česká knihovna	2 000	2 500	5 000	5 000	0

zdroj: webové stránky MK ČR: <http://www.mkcr.cz/granty-a-dotace/default.htm>;

* střednědobý výhled kapitoly 334 – MK ČR na léta 2014-2015

Tabulka č. 12: Dotační programy MK 2011 – 2015

9. Závěr

Vedení kraje si uvědomuje význam, který pro společnost mají dobře fungující knihovnické a informační služby, včetně internetizace knihoven. Nezastupitelnou roli zde má Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a systém veřejných knihoven.

Jsme přesvědčeni, že i v jednadvacátém století mají knihovny své opodstatnění. Koneckonců knihy v minulosti byly nejen unikátními díly, ale přispěly k rozvoji vzdělanosti a kultury celých národů, nás nevyjímaje. Chceme vytvořit takové předpoklady a podmínky, aby v nových a měnících se podmínkách počátku 21. století mohly tuto roli plnit i do budoucna. K tomu má sloužit zpracovaná Koncepce a v tom bude mít podporu Moravskoslezského kraje.

Legislativní rámec:

Právní předpisy týkající se přímo činnosti knihoven:

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.¹⁸

Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích.

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých zákonů (tiskový zákon).

Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů (část 22. Změna zákona č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Čl. XXII).

Vyhláška MK ČR č. 252/1995 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 37/1995 Sb. (změněná vyhláškou č. 156/2003 Sb.).

Vyhláška MK ČR č. 156/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 252/1995 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích.

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Vyhláška č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), (dále jen prováděcí vyhláška knihovního zákona).

Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven.

Právní předpisy nepřímo navazující na činnost knihoven:

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně dalších zákonů,

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Vyhláška č. 410/2009 Sb., která nahrazuje vyhlášku č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

¹⁸ Knihovní zákon 257/2001 Sb. a návazné prováděcí předpisy In: *Národní knihovna České republiky* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/01_index.htm

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Aktuální metodické a koncepční dokumenty na celostátní úrovni:

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015, včetně internetizace.¹⁹

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2004-2010.²⁰

Strategie digitalizace kulturního obsahu na léta 2013-2020.

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky.²¹ (také známo jako Standard dobré knihovny).

Služby veřejných knihoven – směrnice IFLA.²²

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky z roku 2005.

Aktuální strategické, koncepční a metodické dokumenty na krajské úrovni:

Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2020, (aktualizace 2012).²³

Koncepce rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2009-2012.²⁴

Koncepce podpory kultury v Moravskoslezském kraji na období 2014-2020.

Knihovny Moravskoslezského kraje v novém, KÚ MSK a MSVK, 2013.²⁵

Programové prohlášení Rady Moravskoslezského kraje pro období 2013 – 2016.

Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji.²⁶

¹⁹ Dostupné z: http://files.ukr.knihovna.cz/200000077-a8cc8a9c7b/Koncepce_PIK_Rozp.doc

²⁰ Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/Koncepce04_10.doc

²¹ Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (2011). In: *Národní knihovna České republiky* [online]. c2006, 15.12.2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/MetodVKIS_2011.htm

²² Služby veřejných knihoven – Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj [online]. [cit. 2013-01-14]. Dostupné z: www.old.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/ifla.pdf

²³ Dostupné z: https://www.google.cz/url?q=http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/rozvoj_kraje/srk_2009_2020.pdf&sa=U&ei=AfAiU4KTK-K14ATX04GICw&ved=0CB4QFjAA&usq=AFOjCNHyRtoTdy-cvS9anN5bSZ4q9qU3Ow

²⁴ Dostupné z: http://www.svkos.cz/data/soubory/2009_koncepce_msk2009_2012.pdf

²⁵ Dostupné z: http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/publikace/knihovny_msk_a4_nahled.pdf

²⁶ Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/cz/zasady-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-v-moravskoslezskem-kraji-17049/>

Seznam použitých zkratek:

7/24	7 dní v týdnu, 24 hodin denně
CPK	Centrální portál českých knihoven
MK	Ministerstvo kultury České republiky
MV	Ministerstvo vnitra České republiky
MSK	Moravskoslezský kraj
MSVK	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, příspěvková organizace
NDK	Národní digitální knihovna
OPAC	Online public access catalog
PISA	Programme for International Student Assessment
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
ROI	Return of investments
SDRUK	Sdružení knihoven ČR
SKIP	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
LIBER	Asociace evropských vědeckých knihoven
SMO	Svaz měst a obcí
SPOV	Spolek pro obnovu venkova
SWOT	Analýza silných a slabých stránek, hrozeb a příležitostí
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby
VPK	Virtuální polytechnická knihovna
IOP	Integrovaný operační program
EU	Evropská Unie
FM EHP/Norsko	Finanční mechanismy EHP/Norsko

Seznam krajské a pověřených knihoven v Moravskoslezském kraji s internetovými kontakty

Krajská a pověřené knihovny v Moravskoslezském kraji		
Ostrava	Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	www.svkos.cz
Ostrava	Knihovna města Ostravy	www.kmo.cz
Bruntál	Městská knihovna v Bruntále	www.mekbruntal.cz
Brušperk	Městská knihovna Brušperk	www.knihovna.brusperk.com
Dobrá	Místní knihovna Dobrá	www.knihovnadobra.cz
Frýdek-Místek	Městská knihovna Frýdek-Místek	www.mkmistek.cz
Frýdlant nad Ostravicí	Městská knihovna Frýdlant n/O	www.knihovnafrydlant.cz
Haviřov	Městská knihovna Haviřov	www.knih-havirov.cz
Třinec	Městská knihovna Třinec	www.knih-trinec.cz
Vratimov	Městská knihovna Vratimov	www.knihovna-vratimov.cz
Holasovice	Místní knihovna P. Křížkovského Holasovice	www.knihovnaholasovice.info
Hradec nad Moravicí	Městská knihovna a informační centrum Hradec nad Moravicí	www.knihovna.unas.cz
Opava	Knihovna Petra Bezruče v Opavě	www.okpb.cz
Vítkov	Městská knihovna Vítkov	www.vitkov.info/o-meste/mestska-knihovna/
Karviná	Regionální knihovna Karviná	www.rkka.cz
Nový Jičín	Městská knihovna v Novém Jičíně	www.knihovnanj.cz